

BIST-30 ENDEKSİNDE YER ALAN PAYLARIN ORTAK HAREKETLERİNİN VERİ MADENCİLİĞİ KAPSAMINDA BİRLİKTELİK KURALI İLE İNCELENMESİ

DATA MINING: INVESTIGATION OF CO-MOVEMENTS OF BIST-30 STOCKS BY ASSOCIATION RULE

Meltem KARAATLI*
Turan KOCABIYIK**
Damla YALÇINER ÇAL***
Merve ÇOLAK****

Öz

Son yıllarda teknolojinin ilerlemesi ve verilere erişimin kolaylaşması veri madenciliği çalışmalarının sayısında büyük bir artışa yol açmıştır. Bu çalışmada bir portföy oluşturmak amacıyla makroekonomik değişkenler etkisinde birlikte hareket eden paylar veri madenciliği ile tespit edilmiştir. Borsa İstanbul (BIST-30) 30 endeksinde yer alan payların yanı sıra M1 para arzı, altın ons fiyatı, ihracatın ithalatı karşılama oranı, sanayi üretim endeksi, döviz sepeti, imalat sanayi kapasite kullanım oranı, faiz, üretici fiyat endeksi, finansal hizmetler güven endeksi, uluslararası doğrudan yatırımlar, ham petrol, S&P 500 endeksi makroekonomik değişkenler olarak kullanılmıştır. Araştırmada 2014-2019 yıllarını kapsayan beş yıllık veri seti kullanılmıştır. Birlikte hareket eden işlemlerin belirlenmesi için yüksek bir performansa sahip olan FP-Growth algoritmasından yararlanılmış olup uygulama için WEKA programı tercih edilmiştir. Çalışmanın sonucunda pay piyasalarında ve makroekonomik değişkenlerde meydana gelen değişimlerden yararlanarak yatırımcıların hangi yatırım araçlarına yatırım yapabileceği veya hangi yatırım araçlarını takip edebileceği ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen

* Doç. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, meltemkaraatli@sdu.edu.tr; ORCID ID:0000-0002-7403-9587

** Doç. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Bankacılık ve Finans Bölümü, turankocabiyik@sdu.edu.tr; ORCID ID: 0000-0003-3651-206X

*** Damla YALÇINER ÇAL Süleyman Demirel Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, damlayalciner@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-9232-3063

**** Merve ÇOLAK Süleyman Demirel Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, ie_mervecolak@yahoo.com; ORCID ID:0000-0001-5327-0678

en temel sonuç; Borsa İstanbul 30 endeksinde yer alan paylardan mali endeks bünyesinde bankacılık endeksi paylarının büyük oranda birlikte hareket etmesidir.

Anahtar Kelimeler: Veri Madenciliği, Birliklilik Kuralları, FP-Growth, Portföy Yönetimi

JEL Kodları: G11, G15, G41, C80

Abstract

Nowadays, the advancement of technology and easier access to data has led to a large increase in the number of data mining studies. In this study, in order to create a portfolio, stocks acting together under the influence of macroeconomic variables were determined by data mining. In addition to the stocks in Borsa İstanbul 30 (BIST-30) index, macro-economic variables such as M1 money supply, gold ounce price, the ratio of exports to imports, industrial production index, currency basket, the capacity utilization rate of manufacturing industry, interest rate, producer price index, financial services confidence index, foreign direct investments, crude oil, S&P 500 index are used. Five-year data set covering the years 2014-2019 was used in the research. FP-Growth algorithm, has a high performance, was used to determine the transactions that move together and WEKA program was preferred for the application. As a result of the study, it is revealed which investment instruments can be invested or which investment instruments can be followed by making use of the changes in stock markets and macroeconomic variables. The main result obtained from this study; among the stocks included in Borsa İstanbul 30 index, the shares of the banking index mostly act together within the financial index.

Keywords: Data Mining, Association Rules, FP-Growth, Portfolio Management

JEL Codes: G11, G15, G41, C80

Giriş

Veri madenciliği (data mining), büyük veri kümelerinde ilginç, beklenmedik veya değerli yapıların keşfedilme sürecidir. Bundan dolayı, farklı yönü vardır. Bunlardan ilki büyük ölçekli, “küresel” yapılarla ilgilidir; amaç dağılımların şekillerini veya özelliklerini modellemektir. İkincisi ise küçük ölçekli, ‘yerel’ yapılarla ilgilidir; amaç burada olağan dışlıkları tespit etmek ve gerçek olup olmadıklarına karar vermektir (Hand, 2007, 621). Dijitalleşen dünyada son yıllarda büyük oranda dijital verilerin artması ve bu verilerin çok geniş veri tabanlarında kayıtlı bulunması ile birlikte veri madenciliği süreci, birçok araştırmaya öncü olan iş, bilim, ekonomi, mühendislik, tıp gibi alanlarda etkili olmaya ve talep oluşturmaya başlamıştır (Wu ve Chen, 2002, 88).

Veri madenciliği; çok büyük veri setlerinde anlamlı ve kullanışlı bir şekilde veri elde etme, bu verilerin analiz edilmesi (D. J. Hand, Mannila ve Smyth, 2001, 2) ve gelecekle ilgili tahmin yapılmasını sağlayan süreçtir (Jackson, 2002, 267). Veri madenciliği süreci günümüzde finans, pazarlama, sigortacılık, bankacılık, elektronik ticaret, iletişim, borsa, sanayi, bilim ve mühendislik, risk analizi, eğitim, sağlık vd. gibi pek çok alanda kullanılmaktadır (Bramer, 2016, 3).

Bu çalışmada; finans sektöründe veri madenciliğinde tanımlayıcı modeller arasına giren birliklilik analizi ile ilgili bir uygulama yapılmış ve FP-Growth Algoritmasından yararlanılmıştır. Çalışmada; portföy oluşturmak amacıyla BİST-30 endeksinde yer alan paylar ve paylar üzerinde etkisi olabilecek M1 para arzı, altın ons fiyatı, ihracatın ithalatı karşılama oranı, sanayi üretim endeksi, döviz

sepeti, imalat sanayi kapasite kullanım oranı, faiz, üretici fiyat endeksi, finansal hizmetler güven endeksi, uluslararası doğrudan yatırımlar, ham petrol, S&P 500 endeksi makroekonomik değişkenleri dikkate alınmıştır. WEKA programında yer alan, birliktelik kural analizinde FP-Growth Algoritması uygulanmış ve birlikte hareket eden paylar ve makroekonomik değişkenler belirlenmiştir. Burada ulaşılmak istenen iki amaç vardır. Birincisi; piyasanın yönü aşağıya veya yukarıya döndüğünde hangi payların birlikte hareket ettiğini keşfetmektir. Böylece bir payda başlayan fiyat hareketi yardımıyla henüz harekete başlamamış diğer pay ile ilgili alım ya da satım kararı verilebilecektir. İkincisi ise paylar ile diğer alternatif yatırım araçları (altın, yurtdışı borsalar, ham petrol, faiz, döviz) ve makroekonomik değişkenler (para arzı, ihracatın ithalatı karşılama oranı, sanayi üretim endeksi, imalat sanayi kapasite kullanım oranı, enflasyon, güven endeksi ve uluslararası doğrudan yatırımlar) arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Pay piyasasını konu alan az sayıda birliktelik analizi çalışmasına rastlanmış olması araştırmanın literatüre katkı sağlayabileceği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca payların birlikte hareketinin incelenmesinde makroekonomik değişkenlerin kullanıldığı başka bir çalışmaya da rastlanmamıştır.

1. Veri Madenciliği

Veri madenciliği; büyük veri setlerinin, veri sahibi için kullanıma hazır olacak şekilde (yararlı, faydalı, anlaşılır, kullanışlı vb.) beklenmedik ilişkiler yakalamak ve orijinal bir şekilde özetlenmesi için analiz edilmesidir (Hand ve diğerleri, 2001, 7). Gerçek bir disiplinler arası konu olan veri madenciliğinin birçok farklı şekilde tanımlanması şaşırtıcı değildir. Büyük veri tabanlarından bilgi sağlanması için kullanılan birçok veri tabanı makine öğrenimi, örüntü tanıma, istatistik, veri tabanları, görselleştirme vd. (Cabena, 1998, 12) ek olarak yüksek performanslı hesaplama, yapay zekâ, bilgi tabanlı sistemler, yapay sinir ağları, bilgi çıkarımı gibi alanlarda veri madenciliği tekniklerinde kapsamlı bir şekilde kullanılmaktadır (Han ve Kamber, 2012, 5).

Veri madenciliğinde bilgi keşfi süreci şu adımlarla gösterilmektedir (Han ve Kamber, 2012, 6-7).

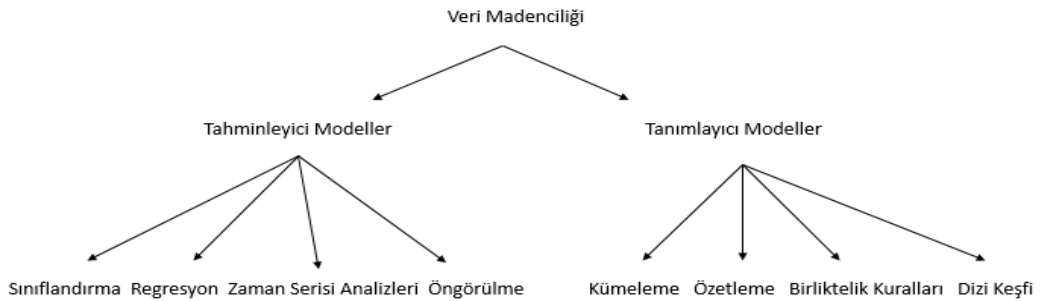
1. Veri temizleme
2. Veri birleştirme
3. Veri seçimi
4. Veri dönüşümü
5. Veri madenciliği
6. Veri değerlendirme
7. Bilgi sunumu

Bu adımların yanı sıra bu süreçte değerlendirme için gizli kalıpları da ortaya çıkarabilir. Endüstride, medyada ve araştırma ortamında veri madenciliği terimi genellikle tüm bilgi keşif sürecine atıfta bulunmak için kullanılır (Larose, 2006, 5). Bundan dolayı, veri madenciliği işlevselliğinde geniş bir bakış açısı benimsenir. Burada büyük miktardaki verilerden ilginç kalıplar ve bilgiler keşfetme süreci başlar. Veri kaynakları veri tabanlarını, veri ambarlarını, Web'i, diğer bilgi havuzlarını veya sisteme dinamik

olarak aktarılan verileri barındırır (Jain, Yadav ve Panday, 2011, 7). Veri madenciliği modelleri Şekil 1’de görüldüğü gibi temelde iki ana başlık altında incelenmektedir. Bu başlıklar tahmin edici (predictive) ve tanımlayıcı (descriptive) olarak ikiye ayrılır (Peña-Ayala, 2014, 1435). Tahmin edici modeller sonuçları bilinen verilerden hareketle yani elde edilen örüntülerden, veri kümeleri için bilinmeyen sonuç değerlerinin tahminlemesi yapılır. Tanımlayıcı modellerde ise, karar vermede kullanılacak olan örüntülerin tanımlaması yapılır (Vijayarani ve Dhayanand, 2015, 13). Tahminleyici modeller arasında; sınıflandırma, regresyon, zaman serisi analizi, öngörülme; tanımlayıcı modellerde ise, kümeleme, özetleme, birliktelik kuralları, dizi keři bulunmaktadır (Dunham, 2003, 5).

Veri kümesi içerisinden birliktelik kuralları çıkarılması, veriyi içeren kayıtlara ait değişkenlerden bir veya daha fazla (bir hedef değişken seçilmeden, ikisinin de bulunduğu) yönlü ilişkiler hakkındaki ifadelerdir. Veri madenciliği; verilerin tek bir veri tabanında dikkatlice toplandığı varsayılarak anlamlı kurallar çıkarılmasıdır (Zhao ve Bhowmick, 2003, 14). Bu çalışmada, karar vericilerin ya da yöneticilerin öngörmediği anlamlı kurallar çıkarımı yapılmaya çalışılacağı için birliktelik kuralı analizinde kullanılan FP-Growth Algoritması ile bir uygulama yapılacaktır.

Şekil 1: Veri Madenciliği Modelleri ve İşlevleri

Kaynak: (Dunham, 2003, 8)

1.1. Birliktelik Kuralları Analizi

Agwaral, Imielinski ve Swami tarafından ilk kez 1993 yılında birliktelik kuralları ortaya konulmuştur. Araştırmacılar burada belirli kuralların ortaya çıkarılması için birtakım düzenlemeler yaparak, yeni bir algoritma önerisinde bulunmuşlardır. Birliktelik kuralları başka bir öğe kümesi olduğunda işlemlerden oluşan ve her işlemin eleman birlikteliklerinden oluşturulduğu düşünülen bir veri tabanı olmasını ifade eder (Abazeed, Mamat, Sulaiman ve Ibrahim, 2009, 5). Ayrıca; geler arasında ilişkinin nasıl olduğunu gösteren bir yöntemdir. rnler/Veriler arasındaki ilişki analizi; destek, güven ve ilgi olmak üzere 3 ana unsur ile llmektedir. Burada amaç; kullanıcı tarafından belirlenen en düşük güven ve destek değerlerini sağlayan kuralların bulunmasıdır (Timor, Ezere ve Gürsoy, 2017, 132).

Birliktelik kuralı analizi yaparken, karşılaşılan istatistiksel kavramlar Eşitlik 1, 2, 3 ve 4'te gösterilmiştir (Köse, 2018, 6-7):

Xà Y (X ve Y, veri kümesinde bulunan öğeleri temsil etmektedir.)

Destek (Support): Bir nesnenin tüm işlemler içerisinde görülme sıklığını ifade etmektedir.

$$Des(X) = \frac{|(\{i \in I, X \subset I\})|}{|I|} \quad (1)$$

Güven (Confidence): X ve Y arasındaki tanımlanan kuralın kaç defa doğru/geçerli olduğunu göstermektedir.

$$Güven(X \rightarrow Y) = \frac{Des(XUY)}{Des(X)} \quad (2)$$

İlgi (Lift): X ve Y arasındaki ilgi, X ve Y alt kümelerinin istatistiksel olarak bağımsız olmaları durumunda, X ve Y'nin destek değerini ifade etmektedir.

$$İlgi(X \rightarrow Y) = \frac{Des(XUY)}{Des(X) \cdot Des(Y)} \quad (3)$$

Kanaat (Conviction): X ve Y arasındaki kural için kullanılan ve güven ölçütüne alternatif bir yöntem olarak uygulanan bir yöntemdir.

$$Kanaat(X \rightarrow Y) = \frac{1 - Des(Y)}{1 - Güven(X \rightarrow Y)} \quad (4)$$

Bu durumda destek değeri veri kümesindeki P(XUY) olasılığını yani X ve Y elemanının birlikte bulunma olasılığını, güven değeri ise, P(Y|X) olasılığı ise veri kümesinde X'in bulunma durumunda Y'nin bulunma olasılığını ifade eder. Birliktelik kurallarının oluşturulabilmesi için en düşük destek değerinin önceden belirlenmesi gerekir. $0 \leq D \leq 1$ aralığındaki destek değeri 1'e yaklaştıkça birlikteliklerin sayısı artarken 0'a yaklaştıkça da azalır. Birliktelik kurallarının belirlenmesinde kullanılan bir diğer ölçüt olan güven değeri de $0 \leq G \leq 1$ aralığında bir değer alır. Uygulamalarda güven değerinin 0,5 ve üzerinde olması tercih edilir (Liao, Ho ve Lin, 2008, 22).

1.2. Birliktelik Kuralları İçin Kullanılan Algoritmalar

Birliktelik kuralları büyük miktarda veriye ait gizli kalıpları keşfetmek için kullanılan en verimli veri madenciliği tekniğidir (Vijayarani ve Sharmila, 2016, 1). Birliktelik kurallarının ortaya çıkarılması için pek çok algoritma geliştirilmiştir (Sumathi ve Sivanandam, 2006, 29). Bunlar sıralı ve paralel olarak sınıflandırılmaktadır. Sıralı algoritmalar ürün kümelerinin oluşturduğu mantıksal ifadeleri içerir. Nesnelerin özelliklerini ve niceliklerini tanımladığından dolayı nicel kurallar olarak geçer. Paralel algoritmalar da ise büyük ürün kümelerinin paralellik sağlayarak oluşturulması amaçlanır. Oluşan birliktelik kurallarında özellik ve nesnelerin kaç boyutu temsil ediyorsa, ne kadar boyutlu birliktelik kuralı olduğu söylenir (Sivri, 2015, 23). Ayrıca, sıralı algoritmalar da nesne kümelerinin üretilmesi ve sayılması esnasında kolaylık sağlayan bir yöntem oluştururken, paralel algoritmalarda nesne kümeleri için işlemin paralelleştirilmesi gerekmektedir (Döşlü, 2008, 31). Tablo 1'de sıralı ve paralel algoritmalar gösterilmektedir (Erpolat, 2012, 139).

Tablo 1: Birliktelik Algoritmaları

Sıralı Algoritmalar	Paralel (Dağıtılmış) Algoritmalar
AIS	CD (Sayım Dağılımı)
SETM	PDM (Paralel VM)
Apriori	CCPD (Ortak Aday Bölünmüş Veri Tabanı)
Apriori-TID	DD (Veri Dağılımı)
Apriori-Hibrid	IDD (Akıllı Veri Dağılımı)
OCD (Sıradışı Aday Belirleme)	HPA (Bağlantı Kurallarının Çırpı Temelli Paralel Madenciliği)
Bölümleme Tekniği	
Örnekleme Tekniği	PAR (Paralel Bağlantı Kuralları)
CARMA (Sürekli Bağlantı Kuralı Madenciliği)	DMA (Dağıtılmış Madencilik Algoritması)
DIC(Dinamik Nesne Sayımı)	Candidate Distribution (Aday Dağılımı)
FP-Growth	SH (Çarpık Taşıma)
	HD (Hibrid Dağılımı)

Kaynak: (Erpolat, 2012, 139).

1.3. Frequent Pattern Growth Algoritması

Birliktelik kuralları analizinde uygulanmak üzere geliştirilen yöntemlerden bir tanesi de Frequent Pattern Growth (FP-Growth) Algoritmasıdır (Han ve Kamber, 2012, 150). Belirlenen diğer yöntemlere göre daha yüksek performans gösteren bir algoritmadır (Györödi, Györödi ve Holban, 2004, 220). Apriori Algoritmasında yer alan eksiklikler FP-Growth Algoritması ile düzeltilmektedir. FP-Growth Algoritması, Apriori Algoritmasının gelişmiş şekli ni oluşturmaktadır (İslamiyah, Ginting, Dengen ve Taruk, 2019, 321). Ayrıca veri kümesini belirlemek için kullanılan alternatif yöntem olarak da yer almaktadır (Vijayarani ve Sharmila, 2016, 3). FP-Growth Algoritmasının en büyük avantajı büyük verileri hızlı bir şekilde çalıştırabilir ve sistemde yer alan kaynakları verimli şekilde değerlendirebilir olmasıdır (Kiraz ve Deliismail, 2018, 30). Tüm veri tabanını FP-Tree (Frequent Pattern Tree) sıkıştırılmış bir ağaç yapısında tutar. Tüm veri tabanını yalnızca iki kez tarayan bir algoritmadır (Han, Pei, Yin ve Mao, 2004, 54). İlk taramada yer alan tüm verilerin destek değerini bulurken, ikinci taramada ağaç yapısı oluşturulur (Sivri, 2015, 25). FP-Growth Algoritmasında veri tabanında yer alan her nesnenin destek değeri hesaplanır. Hesaplanan destek değerleri, kullanıcıların vermiş oldukları algoritmaya girdi olarak girilen eşik değerinin altında kalıyor ise elenir. Eşik değerinin üzerinde kalan değerler büyükten küçüğe doğru sıralanır, uygun bir liste oluşturulur. Destek değerleri göz önüne alınarak oluşturulan listede yaygın olmayan nesnelerin ağaca eklenmesinin önüne geçilir. Veri tabanında meydana gelen her bir hareket, nesnelerin destek değerlerine göre sıralanarak ağaca sıkıştırılmış şekilde düzenlenir. Bu düzenleme ile destek değeri daha büyük olan nesneler köke daha yakın olanlardır. Sıkıştırma işlemi çok fazla tekrarlanan nesnelerin ilk-ekler olarak birleştirilmesi yapılır. Burada maliyet büyük ölçüde azaltılır. Veri tabanı kayıtlarında olan bir nesnenin ağacın içinde olup olmadığı kontrol edilir. Eğer ağacın içinde değil ise; nesne için yeni bir düğüm oluşturularak, destek değeri 1 olarak belirlenir. Ağacın içinde ise; yalnızca o düğümün destek değeri 1 arttırılır. Ağaç oluşturulduktan sonra nesnelerin yer aldığı dallar belirlenmelidir. Belirlenen dal yalnızca ise nesnelerin kombinasyonudur. Birden fazla dal mevcut ise destek değeri o daldaki minimum

destek değeri olarak hesaplanır. Belirlenen dallar o nesne için koşullu örüntü temelini oluşturur. Koşullu örüntü temelinden, koşullu örüntü ağacı ortaya çıkarılır. Devamında koşullu örüntü ağacı üzerinden algoritma öz yinelemeli olarak yeniden çalıştırılır (Han ve diğerleri, 2004, 54). Bu durumda FP-Growth Algoritması böl ve yönet kuralını uygular. Burada büyük bir nesne kümesini, daha küçük nesne kümesi haline getirmektedir. Sonuçta elde edilen ağaç yapısı asıl veri kümesinden büyük olmamaktadır (Pandey ve Pardasani, 2009, 160). FP-Growth algoritmasının adımları şu şekilde gösterilmektedir (Kiraz ve Deliismail, 2018, 31).

1. Minimum destek değeri belirlenir.
2. Sıklık değerleri belirlenir.
3. Ürünler önem derecelerine göre sıralanır ve belirlenir.
4. Seçilen ürünler (güven düzeyi/eşik değeri) önem derecelerine göre sıralanır.
5. FP-Tree oluşturulur.

2. Literatür Araştırması

Çalışmanın bu bölümünde veri madenciliği kapsamında birliktelik analizi ile ilgili literatüre yer verilmiştir. İlk aşamada birliktelik analizinin sermaye piyasaları üzerine yapıldığı araştırmalar, ardından da finans dışı alanlardaki araştırmalar sunulmuştur. Literatüre ilişkin bilgiler eski tarihten yeni tarihe doğru sıralanmıştır.

Bireysel ve kurumsal yatırımcılar borsalarda oluşacak eğilimlerle ilgili ipuçlarını yakaladığında portföy yönetimi konusunda daha kolay ve başarılı kararlar verebilecektir. Veri madenciliği de eğilimleri bulmak için kullanılan yöntemlerden biridir. Apriori algoritması ve K-Means analizleri Tayvan borsasındaki eğilimleri keşfetmek için kullanılmış ve finans alanında veri madenciliği uygulamalarından yararlanılabileceği ortaya konmuştur (S.-H. Liao, Ho ve Lin, 2008, ss. 19-29).

Tayvan finans piyasalarında döviz kurlarının ve borsa endekslerinin veri madenciliği yöntemleriyle eş hareketlerini inceleyen çalışmada Apriori Algoritması kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Japon Yeni ile borsa tekstil sektörü endeksi arasında ters yönlü ve yüksek korelasyonlu bir ilişki bulunmaktadır. Borsa endeksleri ile Amerikan doları ve Hong Kong doları arasında ters yönlü ve yüksek korelasyonlu bir birliktelik bulunmaktadır. Ayrıca çalışma farklı koşullar altında olası portföy önerileri sunmaktadır (S. Liao, Pei-hui ve Ying-lu, 2011, ss. 4608-4617).

Na ve Sohn (2011, 9046-9049) çalışmalarında birliktelik analizi kullanarak Güney Kore KOSPI endeksinde meydana gelen değişimleri tahmin etmeye çalışmışlardır. Bu tahmin yapılırken Güney Kore dahil dokuz farklı ülke borsa endeksinden yararlanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre KOSPI, ABD ve Avrupa'daki borsa endeksleri ile aynı yönde hareket etme eğilimindedir. Diğer taraftan KOSPI, Kore ile rekabetçi bir ilişkisi olan Hong Kong ve Japonya gibi diğer Doğu Asya ülkelerindeki borsa endekslerinin tersi yönde ilerlemektedir.

Argiddi ve Apte (2012, 30-34) veri madenciliğinde işlem verilerinin birliktelik kural analizini kullanarak, küçük ölçekli ve büyük ölçekli altı adet şirket payının 5 aylık verilerini, FITI Algoritması ile Hindistan Borsası'nda gelecek tahmini yapmada kullanmışlardır.

Gemici (2012) İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (Borsa İstanbul) işlem gören 10 şirkete ait pay değerlerini incelemiştir. Bu araştırmada payların fiyat değişimleri birliktelik kuralı analizlerinden Apriori Algoritmasıyla incelenmiş ve yatırımcıların kazançlarını arttırabilmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

Liao ve Chou alışmalarında, Ekonomik İşbirliği ereve Anlaşması'na (ECFA) imza atan Tayvan ve in'in pay piyasaları arasındaki eş hareketliliği incelemişlerdir. Çalışmada kümeleme ve birliktelik analizi kullanılmıştır. Her iki ülkeden otuz endeks analize dahil edilmiştir. Anlaşmanın uygulanması aşamasında endeksler arasında sektörel bazda birlikte hareketler tespit edilmiştir. Bu hareketlerin portföy çeşitlendirme aşamasında karar süreçlerinde kullanılabileceği belirtilmiştir (S.-H. Liao ve Chou, 2013, ss. 1542-1554).

Karpio vd. (2013, 553-559) araştırmalarında, Varşova Menkul Kıymetler Borsası'nda listelenen paylar arasındaki ortak hareketi keşfetmek için bir veri madenciliği yaklaşımı olan birliktelik analizini kullanmışlardır. Pazarın davranışını tanımlamak ve anlamak için veri madenciliği tekniklerinin, örneğin finans teorisine dayalı fiyatlandırma modellerine göre kullanımda daha esnek olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılara göre belirli varsayımlar yapmadan piyasa davranışını açıklamada veri madenciliği tekniklerinin kullanımının daha etkili olduğu düşünülmektedir.

Dondurmacı ve ınar (2014, 258-271) İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (Borsa İstanbul), 1990-2010 yıllarında 10 adet bankanın; kapanış fiyatları, menkul kıymet teknik analizlerinde yaygın biçimde kullanılan teknik göstergeler, altın fiyatlarındaki değişmeler, dolar kurundaki değişmeler ve bazı yurtdışı borsa göstergeleri alınmıştır. Veri madenciliğinde karar ağacı oluşturularak sınıflandırma yöntemi uygulanmış, yeni bir algoritma geliştirilmiş ve regresyon karar ağaçları oluşturulmuştur.

nsal 2020 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında, Borsa İstanbul'da işlem gören 408 paya ait kapanış fiyatı, gün sonu fiyat değişimi ve günlük hacim verilerini kullanmıştır. Bu veriler üzerinden her bir işlem günü için K-Means yöntemi ile kümeleme yapmış ardından elde edilen kümelere Birliktelik Kuralı yöntemlerinden Apriori algoritmasını uygulamıştır. Araştırmacı geliştirilen yöntemin, günlük fiyat değişimine göre birbirleri ile en çok hareket eden paylara ait ilişki kurallarının ortaya çıkarmasında kullanılabileceğini belirtmiştir (nsal, 2020, ss. 106-112).

Agrawal ve Srikant satış işlemleri ilişkilerinde, veri tabanında kullanılan birliktelik kural analizi keşfetme üzerine iki yeni algoritma sunmuşlardır. Burada Apriori Hybrid adı verilen karma algoritmanın; işlem büyüklüğü ve veri tabanındaki öğe sayısı bakımından mkemmell ölçeklendirme özelliklerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Agrawal ve Srikant, 1994, 1-13).

Alan (2002) 31.552 hastaya ait hastane verilerine birliktelik kuralı analizi uygulamıştır. Servis adlarının değişken olarak tanımlandığı çalışmada, hastanın herhangi bir servise başvurması

durumunda 1, başvurmadığı servislere de 0 değeri atanmıştır. Çalışmanın sonucunda hastane servislerinin doğru konumlandırılması amaçlanmıştır.

Gökay vd. çalışmalarında dokuz farklı dağıtım merkezine sahip, beş ayrı ürün üreten bir işletmenin satış analizini ele almış ve pazarlama stratejisi oluşturmuşlardır. Çalışmada birliktelik kuralları analizini kullanılmış ve hangi şubede, hangi gün, hangi ürünlerin birlikte satıldığının belirlenmesi amaçlanmıştır (Gökay Emel, Taşkın ve Tok, 2005, 30-59).

Ting vd. (2006, 29-36) stok içi ve stoklar arası ilişkisel sınıflandırmada birliktelik kuralları analizi kullanmışlardır. Altı yıllık günlük stok serileri; aynı sanayi bölgesinde, imalat zinciri aynı olan şirketlerde ve aile şirketlerinde analiz edilmiştir. Sonuç olarak tahmin doğruluğunun geliştirilebilmesi için optimal veya otomatik olarak ayarlanan bir destek sayısı oluşturulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Zhang vd. (2008, 315-318) çalışmada birliktelik kural analizinde yer alan geleneksel Apriori Algoritmasından daha fazla verime sahip olan FP-Growth Algoritması geliştirilmiştir. FP-Tree yapısını sağlayarak, veri madenciliği üzerinde nasıl etkilendiği gözlemlenmiştir. Sonuçta algoritmanın yürütme süresi, bellek kullanımı açısından daha yüksek verimliliğe sahip olduğu bulunmuştur.

Chen vd. (2009, 283-286) bilgisayar kümesinde çalışacak şekilde tasarlanan etkili FP-Growth Algoritması önermişlerdir. Bellek taşmasını önlemek için FP-Tree oluşturmadan projeksiyon yöntemiyle tüm koşullu tabanları bulup, alt işlemleri paralel olarak yürütmüş, iletişim maliyetini etkili şekilde azaltarak, hesaplama hızının hızlandırıldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Laokietkul vd. birinci sınıf öğrencilerinin yeteneklerinin belirlenmesi için tam ölçekli sınıf ilişkilendirme kuralı olarak adlandırılan birliktelik kural analizi kullanılmıştır. Demografik veriler ve başarılı olma (iyi, adil, kötü) yeteneklerinin değerlendirilmesi ile tahmin modeli oluşturulmuştur. Sonuç olarak ise en iyi performans düzeyinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır (Laokietkul, Utakrit ve Meesad, 2009, 40-44).

Xu ve Zhang (2009, 220-223) birliktelik kuralları analizine dayalı finansal gelir analizi yapmışlardır. 2002-2007 yılları arasında yer alan, şehir geliri veri tabanından katma değer vergisi, ciro vergisi, kurumlar vergisi, kişisel gelirler vergisi, diğer vergiler (şehir bakım inşaat vergisi, konut vergisi, damga vergisi dahil), idari ücretler, cezalar, müsadere ve özel gelir verileri elde edilmiştir. Sonuç olarak; yazılım ve veri madenciliğinin sonuçları gerçek durumla tam olarak uyumlu çıkmamıştır. Bu durumdan dolayı gelirlerin sağlıklı ve hızlı bir şekilde gelişmesini sağlamak için makroekonomik kontrol önlemlerinin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi planlanmıştır.

Zhenguo vd. (2009, 351-353) bileşik tek bağlantılı listeye göre geliştirilmiş bir FP-Growth Algoritması önermişlerdir. Önerilen bu yeni algoritmada; ilk olarak sıralama tablosunu oluşturarak tek bağlantılı liste kullanmak ve ikinci olarak FP-Tree ağacı üretmemektir. İki model arasında verimlilik ölçüldüğünde; önerilen model için bellek kullanımında algoritma geliştirildiği görülmüştür.

Karlı (2010, 54) sıralı örüntülerin bulunması için tıp fakültesi merkez laboratuvarından elde edilen verilerle birliktelik kuralları analizinde; FP-Growth Algoritması uygulamıştır. Burada laboratuvar stratejilerinin belirlenmesi ve nihai performansın artırılabilmesi sonucuna ulaşılmıştır.

Min vd. (2010, 770-773) alışmada Tıbbi karar sisteminin desteklenmesinde Apriori Algoritmasına dayalı FP-Growth analizi gerçekleştirmiştir. Sonuçta FP-Growth Algoritmasında seçicilik sağlamak için en az sıklıkla kullanılan ögeler kullanılır ve arama süreci yöntem üzerindeki yükü en aza indirir.

Song ve Wei (2011, 1525-1528) dijital kütüphane için birliktelik kural analizinden FP-Growth Algoritmasına dayalı veri madenciliği araştırması yapmışlardır. FP-Growth Algoritması ile kütüphane dolaşım kayıtlarının toplam kalitesini artırmaya yardımcı olmuş ve büyük bir anlam ifade etmiştir.

Bayram (2014) pazar araştırması yapan bir şirketin, Türkiye’de yer alan marketlerinde satın alınan ürün grupları arasındaki ilişkiyi birliktelik kural analizi ve istatistiki yöntemler yoluyla çözümlenmiştir. Veri madenciliğinin istatistiksel yöntemlerle birleştirilmesinin, birliktelik analizine zenginlik katacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Söylemez vd. (2016, 11-20) Ankara ilinde 2010 yılında gerçekleşen, ölümlü ve yaralamalı bütün trafik kazalarına ait, kaza yapan sürücülerin cinsiyeti, eğitim durumu, yaşı, kaza yapan araçların cinsi, kazanın gerçekleştiği zaman dilimi (gece-gündüz), hava durumu (açık-kapalı), kazanın meydana geldiği ay, vb. verilerine birliktelik kural analizi uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda kaza yapan sürücülerin %95’inin erkek olduğu, sürücülerin %45’inin ilkokul mezunu olduğu ve kazaların çoğunun yerleşim yeri dışında açık havada, gündüz ve ağustos ayında meydana geldiği görülmüştür.

Sivri (2015) özel bir şirkete ait e-ticaret perakende giyim verilerine yaş ve cinsiyette ekleyerek hangi ürünleri birlikte satın aldıklarını birliktelik kural analizinden; Apriori ve FP-Growth kuralı kullanarak tespit etmiştir.

Chang vd. (2016, 375-378) sık ürün kümelerinin arttırımlı güncellenme konusundan birliktelik kural analizinde FP-Growth Algoritmasını uygulamışlardır. FP-Growth Algoritması veri setlerindeki ilişki karmaşıklığını önemli düzeyde azaltmaktadır. Yapılan çalışmada, önerilen algoritmanın yürütme süresini önemli ölçüde azaltmasının yanı sıra diğer algoritmalarından daha iyi performans gösterdiğini kanıtlamaktadır.

Dharmaraajan ve Dorairangaswamy (2016, 170-174) web kullanıcılarının birliktelik kural analizinden; FP-Growth ve Apriori algoritmalarıyla tarama ve gezinme veri kalıplarını belirlerken kullanıcı davranışlarını sınıflandırmış ve performans karşılaştırma yapmışlardır. Yapılan uygulamalar sonucunda FP-Growth Algoritması zaman kullanımını açısından, Apriori Algoritmasından daha iyi performans sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Pei vd. (2016, 223-226) sayısal verilere dayalı birliktelik kuralları analizinden FP-Growth Algoritmasının paralelleştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada büyük veri gruplarıyla başa çıkabilmek FP-Growth Algoritmasına, PNFPGrowth Algoritması önerilerek veri çoğaltma işlemi ve iletişim maliyetinin en aza indirilmesi gerçekleştirilmiştir.

Vijayarani ve Sharmila (2016, 1-6) birçok birliktelik kural analizi oluşturmuşlardır. Yapmış oldukları çalışmada; Apriori, Eclat, Dclat, FP-Growth, FIN, AprioriTID, Relim, H-Mine Algoritmalarını kullanmışlardır. Algoritmalar içerisinde kullanılan performans faktörlerini ise; sık kullanılan öğelerin sayısı, bellek gereksinimleri, yürütme süresi, üretilen kuralların sayısı (farklı destek ve güven eşik değerleri), farklı boyutlardaki veri kümeleri oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda Dclat Algoritması diğer algoritmalarından daha iyi sonuç vermiştir.

Verma vd. (2017, 2223-2231) başarısızlık oranını azaltmak ve bir sonraki dönem için gerekli önlemleri almak amacıyla öğrencilere ait akademik veri tabanlarına birliktelik kural analizi uygulamıştır.

Timor vd. (2017, 128-147) hazır giyim sektöründe faaliyet gösteren bir işletmeye ait alışveriş kayıtları ve müşteri verilerini ele aldıkları çalışmalarında, birliktelik kuralları analizi ile müşterilerin alışveriş alışkanlıklarını ele almışlardır. Ayrıca kümeleme analizi ile de müşterileri demografik özelliklerine göre kümelere ayırmışlardır.

Dalkılıç ve Aydın (2017, 546-553) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF öğrencilerinin devamsızlık nedenleri ve devamsızlığın başarı durumu üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla öğrencilere anket uygulaması yapılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler birliktelik kural analizinde kullanılmıştır.

Jiang ve Meng (2017, 97-102) birliktelik kural analizinden FP-Growth Algoritmasının paralel bir semasını önermiş ve uygulamışlardır. Önerilen PFP-Growth Algoritmasının daha verimli, veri setinin büyük ve destek değerinin düşük olması çözümü hızı üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.

Öztürk ve Tanrısevdi (2017, 131-148) Kuşadası'nı ziyaret eden 408 kurvaziyer ziyaretçisine ait seviz demografik, on iki seyahat davranışı değişkeni, yedi adet tatmin ölçeği (yedi madde), motivasyon ölçeği (on üç madde), davranış niyeti ölçeğinden (on altı madde) oluşan bir veri setine birliktelik kuralları analizi uygulamıştır.

Kalaskar ve Barkade (2018, 1-4) erişim politikaları için özniteliğe dayalı erişim kontrolünü birliktelik kural analizi FP-Growth Algoritmasında uygulamışlardır. Algoritmada kullanılan demet (tuple veri) tekrar ve kullanıcı izni ilişkisindeki ilişkiyi geliştirmek için kullanılmıştır. Sonuç olarak bu verilerin kullanılmasının, performans üzerinde yer alan mevcut sistemden, daha iyi olduğu görülmüştür.

Kumar vd. (2018, 2341-49) çalışmalarında bir süper markete ait beş aylık satış verilerine birliktelik kuralları analizi uygulamış ve uygun ürün konumlandırılması ve promosyon planı belirlenmesi amaçlanmıştır.

Sağın (2018) perakende sektöründe faaliyet gösteren hırdavat şirketinin beş buçuk yıllık verileri üzerinde çalışma yapmıştır. Çalışmada market sepet analizi uygulanarak birbirleriyle ilişkili olan ürünlerin kategorileri belirlenmiştir. Birliktelik kural analizinde; Apriori ve FP-Growth Algoritmaları çalıştırılarak veri setlerindeki kıyaslanmalar gözlemlenmiş ve tutarlılıklarına bakılmıştır.

Zerman (2018) yoğun yolcu trafiğine sahip havalimanlarında bulunan yiyecek içecek firmalarının sattıkları ürünler üzerinde birliktelik kural analizi; Apriori, Apriori-TID, ECLAT, FP-Growth

Algoritmalarını kullanmıştır. Yapılan analizler sonucunda; satış yerlerindeki kampanyaların, reyon ve raflardaki ürün yerleşiminin yeniden düzenlenmesi ile krlılığın en st seviyeye çıkarılabilmesi; satış stratejisinin ve bakış açısının değiştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bardak ve Bardak (2019, 58-60) veri madenciliğinde sıklıkla kullanılan birliktelik kural analizini, belirlenmiş yaş, cinsiyet, bölüm, akademik başarı gibi veriler ile analiz etmiştir. Rapidminer yazılımla analiz yapıldıktan sonra; akademik başarının arkadaşlık ilişkileri üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Islamiyah vd. (2019, 320-323) birliktelik kural analizinde Apriori ve FP-Growth Algoritmasını karşılaştırarak, satış işlemlerinde tüketicinin satın alma modelleri incelemiştir. FP-Growth Algoritmasının, Apriori Algoritmasına göre daha hızlı sonuca eriştiği bulunmuştur.

Karasu (2019) alışmasında bir firmaya ait perakende sektöründe hızlı tüketiciler için satış yapan market zincirini ele almıştır. Burada 13 şube için; satış hacmi, müşteri sayısı, kuruluş yeri, ciro, raftaki ürün çeşitliliği, mevsimsel etki dikkate alınmıştır. Uygulamada birliktelik kural analizinden; Apriori Algoritması kullanılarak 13 şube için elde edilen tüm veriler firmanın yararına sonuç vermiştir.

3. Uygulama

Bu çalışmada bir portföy oluşturmak amacıyla birlikte hareket eden paylar ve makroekonomik değişkenler veri madenciliği süreci kullanılarak tespit edilmiştir. Kullanılan paylar Borsa İstanbul 30 (BIST-30) endeksinde yer almaktadır. Günümüzde Borsa İstanbul'a yerli yatırımcı ilgisinin artması ve yerli yatırımcıların, payları elde tutma sürelerinin de kısalması nedeniyle araştırmanın günlük verilerle gerçekleştirilmesinin daha yararlı sonuçlar vereceği düşünülmüştür. Bu nedenle araştırmada yer alan değişkenlerin günlük verileri kullanılmıştır. Kaynağından aylık olarak yayımlanan bazı makroekonomik değişkenlere ait aylık veriler, modele dahil edilebilmeleri için ilgili ayın günlük verisi olarak kabul edilmiştir.

3.1. Veri Seti

Çalışma için iki grup veri ele alınmıştır. Birinci grup veri, Borsa İstanbul 30 Endeksi'nde (BIST-30) yer alan payların 06.11.2014 ile 05.11.2019 dönemi günlük kapanış fiyatlarıdır. Araştırmaya başlanan tarihten önceki son beş yıl verileri araştırma dönemini oluşturmuştur. Finans piyasalarının dinamik yapısı düşünüldüğünde son beş yıla ilişkin bulguların daha fazla yol gösterici olabileceği dşnlmş ve bu döneme ilişkin günlük veriler çalışma kapsamına alınmıştır. 2019 yılının 4. eyreği itibarıyla endekste yer alan paylar analize dahil edilmiştir. BIST-30 endeksinde yer alan paylar işlem hacmi ve piyasa değeri açısından değerlendirildiğinde Borsa İstanbul'daki en büyük şirketlerdir. Ayrıca, Borsa İstanbul'un 31.12.2019 tarihli raporuna göre, Borsa İstanbul'un temel göstergesi BIST 100 endeksi toplam işlem hacminin %79'u, tüm işlemlerin de %70'i Borsa İstanbul 30 endeksi paylarından oluşmuştur. Bu nedenle BIST-30 endeksine dahil olan paylar analize dahil edilmiştir. Paylara

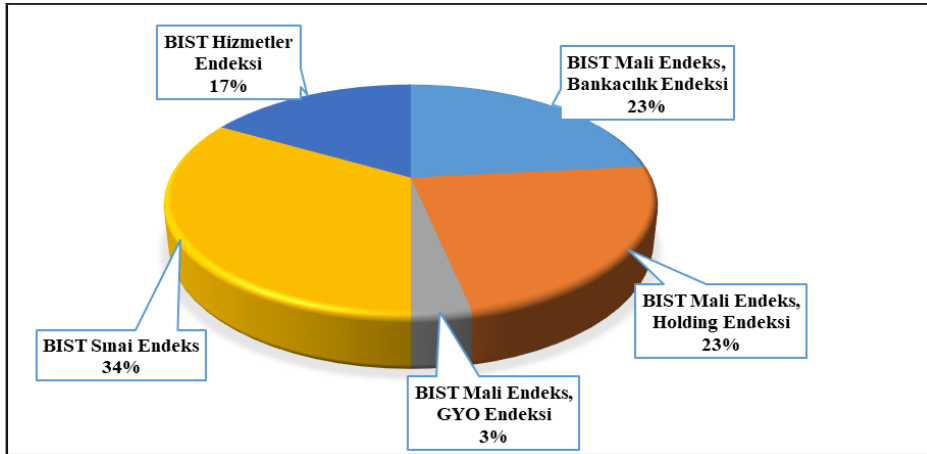
ait ayrıntılı bilgi Tablo 2'de ve yüzdeler gösterimi Şekil 2'de sunulmuştur. Pay fiyat bilgileri Yahoo Finance ve investing.com web sayfalarından elde edilip analize hazır hale getirilmiştir.

Tablo 2: Araştırmaya Dahil Edilen Payların Sektörlere Göre Dağılımı

Sıra No	Sektör	Pay Sayısı	Sektördeki Paylar
1	BIST Mali Endeks, Bankacılık Endeksi	7	Akbank (AKBNK), Garanti Bankası (GARAN), Halkbank (HALKB), İş Bankası (ISCTR), Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), Vakıfbank (VAKBN), Yapı Kredi Bankası (YKBNK)
2	BIST Mali Endeks, Holding Endeksi	7	Doğan Holding (DOHOL), Koç Holding (KCHOL), Sabancı Holding (SAHOL), Şişecam (SISE), Tav Havalimanları (TAVHL), Tekfen Holding (TKFEN)
3	BIST Mali Endeks, GYO Endeksi	1	Emlak Konut GYO (EKGYO)
4	BIST Sınai Endeks	10	Arçelik (ARCLK), Ereğli (EREGL), Ford Otosan (FROTO), Koza Anadolu Metal Maden (KOZAA), Koza Altın (KOZAL), Kardemir (KRDMD), Petkim (PETKM), Soda Sanayi (SODA), Tofaş (TOASO), Tüpraş (TUPRS)
5	BIST Hizmetler Endeksi	5	BİM (BIMAS), Pegasus (PGSUS), Turkcell (TCELL), Türk Hava Yolları (THYAO), Türk Telekom (TTKOM)

Kaynak: ("Borsa İstanbul Endeksleri", 2020)

Şekil 2: Araştırmaya Dahil Edilen Payların Sektörlere Göre Yüzdeler Dağılımı

Kaynak: ("Borsa İstanbul Endeksleri", 2020)

Geleneksel portföy yaklaşımı portföy riskinin minimize edilmesi için yatırım aracı çeşitlendirmesini önerir. Geleneksel yöntemden sonra ortaya konan modern portföy teorileri ise yatırım araçlarının bireysel riskleriyle birlikte portföyün toplam riskini de dikkate alır. Bu iki temel yaklaşımdan sonra arbitraj fiyatlama modeli ise portföyün riskinin yalnızca portföye dahil edilen yatırım araçlarından oluşmadığını makroekonomik değişkenlerin de portföy riskini etkilediğini ortaya koymuştur. Bu da sistematik risk olarak adlandırılır (Roll ve Ross, 1984, 14-26).

Araştırmada değişkenler belirlenirken arbitraj fiyatlama modeli de dikkate alınmıştır. İkinci grup veri, pay fiyatlarını etkileme gücüne sahip olan makroekonomik değişkenlerdir. Bu değişkenler hem ulusal hem de uluslararası literatür taranarak tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen makroekonomik değişkenlere ilişkin bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Araştırmaya Dahil Edilen Makroekonomik Değişkenler

Sıra No	Araştırmaya Dahil Edilen Makroekonomik Değişkenler	Kaynak	Literatürde Değişkenin Kullanıldığı alışmalar
1	M1 Para Arzı (M1)	TCMB	Ndlovu, Faisal, Reşatoğlu (2018, 87), Okyay, Güzel ve Acar (2017, 515), Sancar, Uğur ve Akbaş (2017, 1777)
2	Altın Ons Fiyatı (ALTIN)	TCMB	Özer, Kaya ve Özer (2011, 169), Coşkun ve Ümit (2016, 54), Raza, Jawad Hussain Shahzad, Tiwari ve Shahbaz (2016, 290)
3	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı(İİKO)	TÜİK	Sevinç (2014, 277)
4	Sanayi Üretim Endeksi (SÜE)	TÜİK	Fama (1981, 555), Koyuncu (2018, 620), Humpe ve Macmillan (2009, 111)
5	Döviz Sepeti (DÖVİZ)	TCMB	Tiryaki, Erdoğan ve Ceylan (2017, 306), Ndlovu ve diğerleri (2018, 91), Aktaş, Kayalıdere ve Karataş (2018, 365)
6	İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (İS-KKO)	TCMB	Aktaş ve Akdağ (2013, 57)
7	Faiz (FAİZ)	TCMB	Ratanapakorn ve Sharma (2007, 369), Ray (2012, 473), Koyuncu (2018, 620)
8	Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE)	TCMB	Geske ve Roll (1983, 1), Tiryaki ve diğerleri (2017, 306), Sharpe (1999, 2)
9	Finansal Hizmetler Güven Endeksi (FHGE)	TCMB	Aktaş ve Akdağ (2013, 57)
10	Uluslararası Doğrudan Yatırımlar (UDY)	TCMB	Umer (2016, 10)
11	Ham Petrol (OIL)	yahoo finance	Bulut (2013, 146), Güngör ve Kaygın (2015, 157), Okyay vd. (2017, 515), Tiryaki vd. (2017, 306)
12	S&P 500 Endeksi (S&P500)	investing.com	Berument ve İnce (2005, 59), Dağlı ve Ayaydın (2012, 52), Tiryaki vd. (2017, 306)

Para arzı, ihracatın ithalatı karşılama oranı, sanayi üretim endeksi, imalat sanayi kapasite kullanım oranı, üretici fiyat endeksi, finansal hizmetler güven endeksi ve uluslararası doğrudan yatırımlar veri kaynağı kuruluşlar tarafından aylık açıklanır. Pay verileri günlük veriler olduğu için aylık açıklanan makroekonomik değişkenlere ait veriler o ayın tamamının günlük verisi gibi değerlendirilmiştir.

3.2. Bulgular

Araştırmada iki farklı veri setiyle, iki grup bulgu elde edilmiştir. Birinci grup bulgular, tüm paylar ve tüm makroekonomik değişkenlerin analize dahil edildiği bulgulardır. Burada 81 kural bulunmuştur. Bu kuralların 77 tanesi BIST-30 endeksine dahil olan banka payları arasındadır. Bu durumda

bankacılık sektörü şirketleri baskın bir biçimde birlikte hareket etmektedir denilebilir. İlk veri setiyle elde edilen birliktelik kurallarından %95 güven aralığında yer alanlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Tüm Değişkenler İçin %95 Güven Aralığında Yer Alan Birliktelik Kuralları

Sıra	Birliktelik Kuralları	Conf.	Lift	Lev.	Conv.
1	ÜFE=1, ALTIN=1: 574 ==> S&P500=1: 554	0,97	1,36	0,11	7,93
2	ALTIN=1: 664 ==> S&P500=1: 638	0,96	1,35	0,13	7,13
3	HALKB=1, VAKBN=1, GARAN=1: 495 ==> YKBNK=1: 471	0,95	1,74	0,15	8,95
4	HALKB=1, ISCTR=1, GARAN=1: 493 ==> YKBNK=1: 469	0,95	1,74	0,15	8,91
5	HALKB=1, ISCTR=1, AKBNK=1: 483 ==> VAKBN=1: 458	0,95	1,77	0,15	8,64
6	YKBNK=1, ISCTR=1, AKBNK=1: 499 ==> GARAN=1: 473	0,95	1,82	0,16	8,88
7	YKBNK=1, HALKB=1, AKBNK=1: 489 ==> GARAN=1: 463	0,95	1,82	0,16	8,7
8	ISCTR=1, VAKBN=1, GARAN=1: 505 ==> YKBNK=1: 478	0,95	1,73	0,15	8,15
9	HALKB=1, ISCTR=1, GARAN=1: 493 ==> VAKBN=1: 466	0,95	1,77	0,16	8,19

(Tablo başlık satırında yer alan Conf.; güven düzeyini, Lift; birlikte hareket etme katsayısını, Lev.; kaldırma etkisini ve Conv.; ilişki düzeyini göstermektedir.)

Tablo 4'te verilen 1 numaralı birliktelik kuralı yorumlandığında; araştırma döneminde (1303 gün) üretici fiyat endeksi (ÜFE) ile altın ons fiyatı (ALTIN) değişkenleri 574 kez aynı yönde birlikte hareket etmiştir. S&P500 endeksi de bu iki değişkenin beraber görüldüğü kümelerde 554 kez yer almıştır yani birliktelik hareketine katılmıştır. Bu kuralın güven ölçütü ise 554/574 işlemi sonucu %97 olarak hesaplanmıştır. Buradaki birliktelik hareketi nedensellik ilişkisinden öte finans piyasalarını ilgilendiren gelişmelere verilen eş zamanlı tepkinin yansımasıdır.

Bir diğer bulgu; altın ons fiyatı ile S&P500 endeksi arasındaki birliktelik ilişkisidir. Bu değişkenler de 638 kez birlikte hareket etmiştir. Tablo 4'te yer alan diğer 7 birliktelik kuralının tamamında da paylar yer almıştır. Bu payların tamamı banka paylarıdır. Bu paylar BIST Mali Endeks, Bankacılık Endeksi paylarıdır. 3. birliktelik kuralına göre Halk Bankası, Vakıfbank ve Garanti Bankası payları 495 kez birlikte hareket etmiştir. Yapı Kredi Bankası da 471 kez bu banka paylarına eşlik etmiştir. Diğer kuralların tamamında da bankaların birlikte hareket ettiği görülmektedir. BIST-30 endeksi içerisinde yer alan bankalardan sadece bir tanesi birliktelik kurallarında yer almamıştır. Bu banka Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'dır. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nı diğer bankalardan ayıran özellik faaliyet konusu itibarıyla bu bankanın bireysel bankacılık yapmamasıdır. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kalkınma ve yatırım bankası olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. TSKB dışındaki bankacılık paylarının etkisi olmaksızın değişkenlerin birlikte hareketini inceleyebilmek için ikinci grup veri setine bankacılık payları dahil edilmemiştir. İkinci grup veri seti ile elde edilen birliktelik kurallarından %95 ve daha fazla güven düzeyine sahip birliktelik kuralları analizi Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Bankacılık Endeksi Dışındaki Veriler İçin %95 Güven Aralığında Yer Alan Birliktelik Kuralları

Sıra	Birliktelik Kuralları	Conf.	Lift	Lev.	Conv.
1	İİKO=1, ALTIN=1: 371 ==> S&P500=1: 363	0,98	1,38	0,08	11,96

2	ÜFE=1, İİKO=1, ALTIN=1: 342 ==> S&P500=1: 334	0,98	1,38	0,07	11,02
3	ÜFE=1, İSKKO=1, ALTIN=1: 316 ==> S&P500=1: 308	0,97	1,37	0,06	10,19
4	ÜFE=1, SÜE=1, ALTIN=1: 304 ==> S&P500=1: 296	0,97	1,37	0,06	9,8
5	ÜFE=1, TUPRS=1, ALTIN=1: 332 ==> S&P500=1: 322	0,97	1,37	0,07	8,76
6	ÜFE=1, ALTIN=1, FHGE=1: 296 ==> S&P500=1: 287	0,97	1,37	0,06	8,59
7	TTKOM=1, ALTIN=1: 357 ==> S&P500=1: 346	0,97	1,37	0,07	8,63
8	SÜE=1, ALTIN=1: 357 ==> S&P500=1: 346	0,97	1,37	0,07	8,63
9	ÜFE=1, TTKOM=1, ALTIN=1: 307 ==> S&P500=1: 297	0,97	1,36	0,06	8,1
10	İSKKO=1, ALTIN=1: 367 ==> S&P500=1: 355	0,97	1,36	0,07	8,19
11	ÜFE=1, TCELL=1, ALTIN=1: 299 ==> S&P500=1: 289	0,97	1,36	0,06	7,89
12	EREGL=1, ALTIN=1: 351 ==> S&P500=1: 339	0,97	1,36	0,07	7,83
13	TUPRS=1, ALTIN=1: 379 ==> S&P500=1: 366	0,97	1,36	0,07	7,85
14	ÜFE=1, ALTIN=1: 574 ==> S&P500=1: 554	0,97	1,36	0,11	7,93
15	ÜFE=1, EREGL=1, ALTIN=1: 312 ==> S&P500=1: 301	0,96	1,36	0,06	7,54
16	ÜFE=1, KCHOL=1, ALTIN=1: 312 ==> S&P500=1: 301	0,96	1,36	0,06	7,54
17	ÜFE=1, KOZAL=1, ALTIN=1: 336 ==> S&P500=1: 324	0,96	1,36	0,07	7,5
18	TCELL=1, ALTIN=1: 355 ==> S&P500=1: 342	0,96	1,36	0,07	7,36
19	KOZAL=1, ALTIN=1: 382 ==> S&P500=1: 368	0,96	1,36	0,07	7,39
20	ÜFE=1, DÖVİZ=1, ALTIN=1: 297 ==> S&P500=1: 286	0,96	1,36	0,06	7,18
21	TKFEN=1, ALTIN=1: 347 ==> S&P500=1: 334	0,96	1,36	0,07	7,19
22	ALTIN=1, FHGE=1: 342 ==> S&P500=1: 329	0,96	1,36	0,07	7,09
23	FAİZ=1, İİKO=1: 368 ==> ÜFE=1: 354	0,96	1,14	0,03	3,82
24	ÜFE=1, SAHOL=1, ALTIN=1: 313 ==> S&P500=1: 301	0,96	1,35	0,06	6,98
25	SAHOL=1, ALTIN=1: 360 ==> S&P500=1: 346	0,96	1,35	0,07	6,96
26	KCHOL=1, ALTIN=1: 360 ==> S&P500=1: 346	0,96	1,35	0,07	6,96
27	ALTIN=1: 664 ==> S&P500=1: 638	0,96	1,35	0,13	7,13
28	ÜFE=1, M1=1, ALTIN=1: 357 ==> S&P500=1: 343	0,96	1,35	0,07	6,9
29	EKGYO=1, ALTIN=1: 377 ==> S&P500=1: 362	0,96	1,35	0,07	6,84
30	ÜFE=1, KRDMMD=1, ALTIN=1: 325 ==> S&P500=1: 312	0,96	1,35	0,06	6,73
31	ÜFE=1, SODA=1, ALTIN=1: 324 ==> S&P500=1: 311	0,96	1,35	0,06	6,71
32	ÜFE=1, TAVHL=1, ALTIN=1: 323 ==> S&P500=1: 310	0,96	1,35	0,06	6,69
33	ÜFE=1, SISE=1, ALTIN=1: 321 ==> S&P500=1: 308	0,96	1,35	0,06	6,65
34	M1=1, İSKKO=1, İİKO=1: 296 ==> ÜFE=1: 284	0,96	1,14	0,03	3,55
35	ÜFE=1, BIMAS=1, ALTIN=1: 295 ==> S&P500=1: 283	0,96	1,35	0,06	6,58
36	KRDMMD=1, ALTIN=1: 367 ==> S&P500=1: 352	0,96	1,35	0,07	6,65
37	PETKM=1, ALTIN=1: 365 ==> S&P500=1: 350	0,96	1,35	0,07	6,62
38	ÜFE=1, PETKM=1, ALTIN=1: 316 ==> S&P500=1: 303	0,96	1,35	0,06	6,55
39	ÜFE=1, KOZAA=1, ALTIN=1: 311 ==> S&P500=1: 298	0,96	1,35	0,06	6,44
40	PGSUS=1, ALTIN=1: 382 ==> S&P500=1: 366	0,96	1,35	0,07	6,52
41	ÜFE=1, DOHOL=1, ALTIN=1: 358 ==> S&P500=1: 343	0,96	1,35	0,07	6,49
42	ÜFE=1, FAİZ=1, ALTIN=1: 334 ==> S&P500=1: 320	0,96	1,35	0,06	6,46
43	ÜFE=1, FROTO=1, ALTIN=1: 334 ==> S&P500=1: 320	0,96	1,35	0,06	6,46
44	KOZAA=1, ALTIN=1]: 355 ==> S&P500=1: 340	0,96	1,35	0,07	6,44
45	ÜFE=1, TKFEN=1, ALTIN=1: 306 ==> S&P500=1: 293	0,96	1,35	0,06	6,34
46	THYAO=1, ALTIN=1: 348 ==> S&P500=1: 333	0,96	1,35	0,07	6,31

47	DOHOL=1, ALTIN=1: 414 ==> S&P500=1: 396	0,96	1,35	0,08	6,32
48	BIMAS=1, ALTIN=1: 345 ==> S&P500=1: 330	0,96	1,35	0,07	6,26
49	M1=1, ALTIN=1: 410 ==> S&P500=1: 392	0,96	1,35	0,08	6,26
50	FROTO=1, ALTIN=1: 386 ==> S&P500=1: 369	0,96	1,35	0,07	6,22
51	KOZAL=1, KOZAA=1, ALTIN=1: 290 ==> S&P500=1: 277	0,96	1,35	0,05	6,01
52	ÜFE=1, PGSUS=1, ALTIN=1: 334 ==> S&P500=1: 319	0,96	1,35	0,06	6,06
53	TSKB=1, ALTIN=1: 399 ==> S&P500=1: 381	0,96	1,35	0,08	6,09
54	ALTIN=1, UDY=1: 288 ==> S&P500=1: 275	0,95	1,35	0,05	5,97
55	TAVHL=1, ALTIN=1: 375 ==> S&P500=1: 358	0,95	1,34	0,07	6,04
56	SISE=1, ALTIN=1: 374 ==> S&P500=1: 357	0,95	1,34	0,07	6,03
57	ÜFE=1, EKGYO=1, ALTIN=1: 330 ==> S&P500=1: 315	0,95	1,34	0,06	5,98
58	TOASO=1, ALTIN=1: 348 ==> S&P500=1: 332	0,95	1,34	0,07	5,94
59	ÜFE=1, THYAO=1, ALTIN=1: 304 ==> S&P500=1: 290	0,95	1,34	0,06	5,88
60	ÜFE=1, TOASO=1, ALTIN=1: 304 ==> S&P500=1: 290	0,95	1,34	0,06	5,88
61	SODA=1, ALTIN=1: 369 ==> S&P500=1: 352	0,95	1,34	0,07	5,95
62	TSKB=1, EKGYO=1, ALTIN=1: 278 ==> S&P500=1: 265	0,95	1,34	0,05	5,76
63	ÜFE=1, TSKB=1, ALTIN=1: 341 ==> S&P500=1: 325	0,95	1,34	0,06	5,82
64	TSKB=1, SAHOL=1, ALTIN=1: 276 ==> S&P500=1: 263	0,95	1,34	0,05	5,72
65	DÖVİZ=1, ALTIN=1: 339 ==> S&P500=1: 323	0,95	1,34	0,06	5,78
66	ASELS=1, ALTIN=1: 358 ==> S&P500=1: 341	0,95	1,34	0,07	5,77
67	ARCLK=1, ALTIN=1: 355 ==> S&P500=1: 338	0,95	1,34	0,07	5,72
68	ÜFE=1, ASELS=1, ALTIN=1: 310 ==> S&P500=1: 295	0,95	1,34	0,06	5,62
69	ÜFE=1, ARCLK=1, ALTIN=1: 307 ==> S&P500=1: 292	0,95	1,34	0,06	5,57
70	PGSUS=1, THYAO=1, ALTIN=1: 285 ==> S&P500=1: 271	0,95	1,34	0,05	5,51
71	FAİZ=1, ALTIN=1: 379 ==> S&P500=1: 360	0,95	1,34	0,07	5,5
72	S&P500=1, İSKKO=1, İİKO=1: 298 ==> ÜFE=1: 283	0,95	1,12	0,02	2,9
73	İSKKO=1, İİKO=1: 415 ==> ÜFE=1: 393	0,95	1,12	0,03	2,81
74	DOHOL=1, TSKB=1, ALTIN=1: 281 ==> S&P500=1: 266	0,95	1,33	0,05	5,09
75	TSKB=1, PGSUS=1, ALTIN=1: 277 ==> S&P500=1: 262	0,95	1,33	0,05	5,02
76	TAVHL=1, EREGL=1, THYAO=1, KCHOL=1: 277 ==> SAHOL=1: 262	0,95	1,77	0,09	8,05

(Tablo başlık satırında yer alan Conf.; güven düzeyini, Lift; birlikte hareket etme katsayısını, Lev; kaldıraç etkisini ve Conv; ilişki düzeyini göstermektedir.)

Bankacılık endeksi payları analiz dışında tutulduğunda %95 güven düzeyinde tespit edilen birliktelik kuralları Tablo 5'te gösterilmiştir. Burada 76 adet kural tespit edilmiştir. 76 birliktelik kuralının 71 tanesinde Altın yer almıştır. Altın ile S&P500 endeksi arasında çok belirgin bir birliktelik görülmektedir. Ayrıca bu analizde USD bazında altın ons fiyatıyla birliktelik kuralı olmayan pay yoktur. Madencilik sektöründe faaliyet gösteren KOZAL ve KOZAA şirketleriyle Altın arasında birliktelik kuralı tespit edilmiştir (51. Kural). 76 birliktelik kuralından yalnızca 7 tanesinde iki veya daha fazla payın birlikte hareketi bulunmaktadır (51, 62, 64, 70, 74, 75, 76). Ayrıca havacılık sektöründen Türk Hava Yolları ile Pegasus Hava Yolları arasında da birliktelik kuralı tespit edilmiştir (70. Kural). Bu şirketler ve Altın 285 kez birlikte hareket etmiştir. 76. birliktelik kuralında Tav Hava Limanları Holding,

Ereğli Demir elik Fabrikası, Türk Hava Yolları ve Koç Holding %95 güven düzeyinde 277 kez birlikte hareket etmiştir. Sabancı Holding de 262 kez bu paylar ile birlikte hareket etmiştir.

Sonuç

Pay piyasalarında yatırımcıların cevabını aradığı üç temel soru; hangi yatırım aracına yatırım yapılmalı, bunun zamanlaması ne olmalı ve ne miktarda yatırım yapılmalıdır. Birliktelik analizi bu sorulardan ilk ikisinin cevaplanmasına yardımcı olabilecek bir analizdir. Bu alışma ile pay piyasalarında ve makroekonomik değişkenlerde meydana gelen değişimlerden yararlanarak yatırımcıların hangi yatırım araçlarına yatırım yapabileceği veya hangi yatırım araçlarını takip edebileceği ortaya konmaya çalışılmıştır. Makroekonomik değişkenler ile payların birlikte analiz edilmesi nedensellik ilişkisi incelemekten daha çok alternatif yatırım araçlarının birlikte hareketini incelemek amacıyla yapılmıştır. Örneğin altın, döviz ve faiz değişkenleri ile payların birlikte hareketi yatırımları yönlendirme açısından yararlı bir bilgidir. Bu çalışmadan elde edilen en temel sonuç; Borsa İstanbul 30 endeksinde yer alan paylardan mali endeks bünyesinde bankacılık endeksi paylarının büyük oranda birlikte hareket etmesidir. Akbank (AKBNK), Garanti Bankası (GARAN), Halkbank (HALKB), İş Bankası (ISCTR), Vakıfbank (VAKBN) ve Yapı Kredi Bankası'nın (YKBNK) birlikte hareketi tespit edilmiştir. Bu hareketi desteklemeyen tek pay Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'dır. Bu banka da çalışma şekli ile diğerlerinden farklıdır. Portföy yöneticileri portföy çeşitlendirmesi yaparken birlikte hareket eden yatırım araçlarına portföylerinde yer veremeyecektir. Dolayısıyla yukarıda sayılan banka paylarını çeşitlendirme amaçlı kullanmak yanlış bir değerlendirme olabilir. Çünkü biri yükselirken diğer de yükselecek, biri düşerken diğer de düşecektir. Diğer taraftan pay piyasasında yukarı yönlü hareket yaşandığında ve birlikte hareket eden payların bir kısmında yükseliş yaşanırken bir kısmı henüz ykselmemişse bu durumda potansiyel yükselişten yararlanmak için henüz yükselmemiş olan paylardan alınıp fırsat değerlendirilebilir. Bu durum pay piyasalarında düşüş yaşanırken de uygulanabilir. Düşüş anında birlikte hareket eden paylardan bir kısmı düşerken bir kısmı henüz dşmemişse ve bu paylar portföyümüzde varsa bu durumda payların satışı gerçekleştirilerek olası zardan korunmak mümkündür. Ayrıca açığa satış imknı varsa da potansiyel kardan yararlanma durumu olabilir.

Bankacılık endeksi dışındaki paylar ve makroekonomik değişkenlerden oluşan veri seti ile elde edilen sonuçlara göre aynı sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin birlikte hareketi tespit edilmiştir. Madencilik sektöründen Koza Anadolu Metal Maden (KOZAA) ve Koza Altın (KOZAL) şirketleri ile havacılık sektöründen Pegasus (PGSUS) ve Türk Hava Yolları (THYAO) birlikte hareket etmektedir. Elde edilen bu bilgiler işığında KOZAA ve KOZAL paylarının çeşitlendirme amaçlı kullanılmayacağı açıktır.

Diğer bir önemli sonuç; uluslararası piyasalarda Altın ons fiyatı (USD) yükseldikçe Borsa İstanbul 30 endeksinde faaliyet gösteren banka dışı şirketlerin tamamı da kayda değer biçimde birlikte hareket etmektedir yani yükselmektedir. Yine uluslararası piyasalarda Altın ons fiyatı ile S&P500 endeksi arasındaki birliktelik kuralı da dikkat çeken bir diğer kuraldır. Bu araştırmada veri seti olarak sadece paylar kullanılmamıştır. Paylara ilave bazı alternatif yatırım araçları ve bazı makroekonomik değişkenler de kullanılmıştır. Bu araçların paylarla birlikte hareketi de bulgularda yer aldığına göre

uluslararası piyasalarda fiyatı oluşan bu araçlar, altın gibi, yükselişe geçtiğinde paylara yatırım yapma zamanının geldiği düşünülebilir.

Bireysel ve kurumsal yatırımcıların, portföy oluşturma ve yönetme süreçlerinde veri madenciliği kapsamında birliktelik analizlerinden yararlanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca birliktelik algoritmaları ile elde edilen bilgiler ilerleyen dönemde sermaye piyasalarında karar verme süreçlerini kolaylaştırmayı amaçlayan finansal teknoloji uygulamaları için de veri kaynağı olarak kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- ABAZEED Ashraf, Ali MAMAT, Md Nasir SULAIMAN, and Hamidah IBRAHIM., “Scalable Approach for Mining Association Rules from Structured XML Data”, 2009 2nd Conference on Data Mining and Optimization, Kajang, Malaysia: IEEE, 2009, ss. 5-9, doi:10.1109/DMO.2009.534.1918.
- AGRAWAL Rakesh, Ramakrishnan SRIKANT, “Fast Algorithms for Mining Association Rules”, 20th VLDB Conference, Chile, 1994, s. 13.
- AKTAŞ Hüseyin, Koray KAYALIDERE, Yasemin KARATAŞ, “Petrol, Dolar Kuru ve Hisse Senedi Piyasası Arasındaki Ortalama-Oynaklık Yayılım Etkisi: BIST100 Üzerine Bir Uygulama”. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, (2018), 354-377.
- AKTAŞ Metin, Saffet AKDAĞ, “Türkiyede Ekonomik Faktörlerin Hisse Senedi Fiyatları ile İlişkilerinin Araştırılması”, International Journal Social Science Research, 2(2), (2013), ss. 50-67.
- ALAN Mehmet Ali, Elektronik Ticaret ve İşletmeden Tüketiciye (B2C) Modeli Uygulaması, (Doktora Tezi Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, 2002.
- ARGIDDI Rajesh, S. S. APTE, “Future Trend Prediction of Indian IT Stock Market using Association Rule Mining of Transaction data”, International Journal of Computer Applications, C. 39, S. 10 (2012), ss. 30-34, doi:10.5120/4858-7132.
- BARDAK Timuçin, Selahattin BARDAK, “Evaluation of the University Students Friendship Status Effect on Their Academic Achievement with Data Mining Techniques”, 4th International Symposium on Innovative Approaches in Engineering and Natural Sciences Proceedings, SETSCI, 2019, ss. 58-60, doi:10.36287/setsoci.4.6.022.
- BAYRAM Onur, Birliktelik Analizi Ve Bir Uygulaması, (Yüksek Lisans Tezi Tezi), İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2014.
- BERUMENT Hakan, Onur İNCE, “Effect of S&P500’S return on emerging markets: Turkish experience” Applied Financial Economics Letters, (2005), pp. 59-64.
- BRAMER Max A., Principles of Data Mining, Third edition., London: Springer, 2016, s. 3.
- BULUT Şahin, “Türkiyede Seçilmiş Makroekonomik Değişkenler ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) Aarasındaki İlişki”, Aydın: Yüksek Lisans Tezi, T.C. Adnan Menderes Üniversitesi, SBE, İktisat Anabilim Dalı, (2013).
- CABENA Peter, (ed.), Discovering data mining: from concept to implementation, Upper Saddle River, N.J: Prentice Hall, 1998, s. 12.
- CHANG, Hong-Yi, Jia-Chi LIN, Mei-Li CHENG, and Shih-Chang HUANG, “A Novel Incremental Data Mining Algorithm Based on FP-Growth for Big Data”, 2016 International Conference on Networking and Network Applications (NaNA), Hakodate City, Hokkaido, Japan: IEEE, 2016, ss. 375-78, doi:10.1109/NaNA.2016.77.

- CHEN Min, XueDong GAO, HuiFei LI, “An Efficient Parallel FP-Growth Algorithm”, 2009 International Conference on Cyber-Enabled Distributed Computing and Knowledge Discovery, Zhangjiajie, China: IEEE, 2009, ss. 283-86, doi:10.1109/CYBERC.2009.534.2148.
- COŐKUN, Yener, A. znur ÜMİT, “Türkiye’de Hisse Senedi ile Döviz, Mevduat, Altın, Konut Piyasaları Arasındaki EŐbütünleŐme İlişkilerinin Analizi”, Business and Economics Research Journal, 7(1), (2016), 47-69. doi:10.20409/berj.201.611.6804 s.54.
- DAĞLI Hüseyin, Hasan AYAYDIN, “GeliŐen Piyasalarda Hisse Senedi Getirisini Etkileyen Makroekonomik Değişkenler zerine Bir İnceleme: Panel Veri Analizi”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26(3-4), (2012), 45-65.
- DALKILI FeriŐtah, mer AYDIN, “The factors affecting the non-attendance behaviors of the students in the faculty of economics and administrative sciences in Dokuz Eylül University”, Journal of Higher Education and Science, C. 7, S. 3 (2017), s. 546, doi:10.5961/jhes.2017.231.
- DHARMARAJAN K., M. A. DORAIRANGASWAMY, “Analysis of FP-Growth and Apriori Algorithms on Pattern Discovery from Weblog Data”, 2016 IEEE International Conference on Advances in Computer Applications (ICACA), Coimbatore, India: IEEE, 2016, ss. 170-74, doi:10.1109/ICACA.2016.788.7945.
- DONDURMACI Gülser Acar, Ayşe ÇINAR, “Finans Sektöründe Veri Madenciliği Uygulaması”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 2, S. 1 (2014), s. 258-271.
- DŐL Ayhan, Veri Madenciliğinde Market Sepet Analizi Ve Birliktelik Kurallarının Belirlenmesi, (Yüksek Lisans Tezi Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik niversitesi, 2008, s. 31.
- DUNHAM Margaret H., Data mining introductory and advanced topics, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall/Pearson Education, 2003. https://www.academia.edu/24898437/DATA_MINING_Introductory_and_Advanced_Topics_Part_I (Erişim Tarihi: 09.03.2020). pp. 5-8.
- ERPOLAT Semra, “Otomobil Yetkili Servislerinde Birliktelik Kurallarının Belirlenmesinde Apriori ve FP-Growth Algoritmalarının KarŐılaŐtırılması”, Anadolu University Journal of Social Sciences, C. 12, S. 1 (2012), ss. 137-146.
- FAMA Eugene, “Stock Returns, Real Activity, Inflation, and Money”, The American Economic Review, 71(4), (1981), pp. 545-565.
- GEMİCİ Burhan, Veri Madenciliği Ve Bir Uygulaması, (Yüksek Lisans Tezi Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2012.
- GESKE Robert, Richard ROLL, “The Fiscal and Monetary Linkage Between Stock Returns and Inflation”, The Journal of Finance, Wiley for the American Finance Association, (1983) 38(1), 1-33.
- GÖKAY EMEL Gl, ağatan TAŞKIN, Arif TOK, “Pazarlama Stratejilerinin OluŐturulmasında Bir Karar Destek Aracı: Birliktelik Kuralı Madenciliği”, DE Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 7, S. 3 (2005), <http://acikerisim.deu.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.12397/5573>, s. 30-59.
- GÜNGÖR Bener, Ceyda YERDELEN KAYGIN, “Dinamik Panel Veri Analizi İle Pay senedi Fiyatını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(9), (2015), ss. 149-168.
- GYRDI Cornelia, Robert GYRDI, Stefan HOLBAN, “A Comparative Study of Association Rules Mining Algorithms”, SACI 2004, 1st Romanian – Hungarian Joint Symposium on Applied Computational Intelligence, Unpublished, 2004, doi:10.13140/2.1.1450.3365, s. 220.
- HAN Jiawei, Micheline KAMBER, Data mining: concepts and techniques, 3rd ed., Burlington, MA: Elsevier, 2012, s. 5-7.

- HAN, Jiawei, Jian PEI, Yiwen YIN, and Runying MAO, “Mining Frequent Patterns without Candidate Generation: A Frequent-Pattern Tree Approach”, *Data Mining and Knowledge Discovery*, C. 8, S. 1 (2004), ss. 53-87, doi:10.1023/B:DAMI.000.000.5258.31418.83.
- HAND D. J., Heikki MANNILA, Padhraic SMYTH, *Principles of data mining*, Cambridge, Mass: MIT Press, 2001, s. 2-7.
- HAND David J, “Principles of Data Mining”, *Drug Safety*, C. 30, S. 7 (2007), s. 621, doi:10.2165/00002.018.200730070-00010.
- HUMPE Andreas, Peter MACMILLAN, “Can macroeconomic variables explain long-term stock market movements? A comparison of the US and Japan”, *Applied Financial Economics*, 19, (2009), pp. 111–119. Retrieved from online homepage: <http://www.tandfonline.com/loi/rafe20>.
- ISLAMİYAH, Putri Lestari Ginting, Nataniel DENGEN and Medi TARUK, “Comparison of Priori and FP-Growth Algorithms in Determining Association Rules”, 2019 International Conference on Electrical, Electronics and Information Engineering (ICEEIE), Denpasar, Bali, Indonesia: IEEE, 2019, ss. 320-23, doi:10.1109/ICEEIE47180.2019.898.1438.
- JACKSON Joyce, “Data Mining: A Conceptual Overview”, *Communications of the Association for Information Systems*, C. 8 (2002), s. 267, doi:10.17705/1CAIS.00819.
- JAIN Yogendra Kumar, Vinod Kumar YADAV, Geetika S PANDAY, “An Efficient Association Rule Hiding Algorithm for Privacy Preserving Data Mining”, *International Journal on Computer Science and Engineering (IJCSE)*, C. 3, S. 7 (2011), s. 7.
- JIANG Hao, He MENG, “A Parallel FP-Growth Algorithm Based on GPU”, 2017 IEEE 14th International Conference on E-Business Engineering (ICEBE), Shanghai: IEEE, 2017, ss. 97-102, doi:10.1109/ICEBE.2017.24.
- KALASKAR Ajinkya, Vishali BARKADE, “FP-Growth Policy Mining for Access Control Policies”, 2018 Fourth International Conference on Computing Communication Control and Automation (ICCUBEA), Pune, India: IEEE, 2018, ss. 1-4, doi:10.1109/ICCUBEA.2018.869.7508.
- KARASU Başar, *Birliktelik Kuralları Madenciliği ve İlginçlik Ölçümleri: Bir Vaka Çalışması*, (Yüksek Lisans Tezi Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019.
- KARLI Bahadır, *Nicel Değerli Veri Kümelerinden Sıralı Örüntülerin Çıkarılması İçin Fp-Growth Tabanlı Bir Yöntem*, (Yüksek Lisans Tezi Tezi), Fırat Üniversitesi, 2010, s. 54.
- KARPIO, Krzysztof, Piotr ŁUKASEWICZ, Arkadiusz ORŁOWSKI, and T. ZĄBKOWSKI. 2013. “Mining Associations on the Warsaw Stock Exchange.” *Acta Physica Polonica A* 123 (3): 553–559. doi:10.12693/AP-hysPolA.123.553.
- KİRAZ Alper, İrem DELİİSMAİL, “İnternette Yapılan Alışverişlerin Veri Madenciliği Teknikleri ile Analizi ve Depo Süreçlerinin İyileştirilmesi”, *Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, C. 1, S. 1 (2018), s. 14, s. 28-41.
- KOYUNCU Tuğba, “BİST-100 Endeksinin Makroekonomik Değişkenler İle İlişkisi: Ampirik Bir Çalışma”, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (FESA)*, 3(3), (2018), ss. 615-624.
- KÖSE İlker, *Veri Madenciliği Teori Uygulama Ve Felsefesi*, İstanbul, Papatya Yayıncılık Eğitim, 2018, s.6-7.
- KUMAR, V. Srinivasa, R. RENGANATHAN, C. VIJAYABANU, and Iyer RAMYA, “Consumer Buying Pattern Analysis Using Apriori Association Rule”, *International Journal of Pure and Applied Mathematics*, C. 119, S. 7 (2018), ss. 2341-49.
- LAOKIETKUL Jamornkul, Nattavee UTAKRIT, Phayung MEESAD, “A Forecasting Model to Evaluate a Freshman’s Ability to Succeed by Using Particular Full-Scaled Class Association Rules (PFSCARs)”, 2009

- International Association of Computer Science and Information Technology – Spring Conference, Singapore: IEEE, 2009, ss. 40-44, doi:10.1109/IACSIT-SC.2009.129.
- LAROSE Daniel T., *Data mining methods and models*, Hoboken, NJ: Wiley-Interscience, 2006, s. 5.
- LIAO Shu-Hsien, Shan-Yuan CHOU, “Data Mining Investigation of Co-Movements on the Taiwan and China Stock Markets for Future Investment Portfolio”, *Expert Systems with Applications*, C. 40, S. 5 (2013), ss. 1542-54, doi:10.1016/j.eswa.2012.08.075.
- LIAO Shu-Hsien, Hsu-hui HO, Hui-wen LIN, “Mining Stock Category Association and Cluster on Taiwan Stock Market”, *Expert Systems with Applications*, C. 35, S. 1-2 (2008), ss. 19-29, doi:10.1016/j.eswa.2007.06.001.
- LIAO Shu-hsien, Chu PEI-HUI, You YING-LU, “Mining the Co-Movement between Foreign Exchange Rates and Category Stock Indexes in the Taiwan Financial Capital Market”, *Expert Systems with Applications*, C. 38, S. 4 (2011), ss. 4608-17, doi:10.1016/j.eswa.2010.09.134.
- MIN Li, Wang CHUNYAN, Yan YUGUANG, “The Research of FP-Growth Method Based on Apriori Algorithm in MDSS”, *2010 International Conference on Digital Manufacturing & Automation*, Changcha, TBD, China: IEEE, 2010, ss. 770-73, doi:10.1109/ICDMA.2010.169.
- NA Sung Hoon, So Young SOHN, “Forecasting Changes in Korea Composite Stock Price Index (KOSPI) Using Association Rules”, *Expert Systems with Applications*, C. 38, S. 7 (2011), ss. 9046-49, doi:10.1016/j.eswa.2011.01.025.
- NDLOVU Boldwin, Faisal FAISAL, Nil Günsel RESATOGLU, “The Impact of Macroeconomic Variables on Stock Returns: A Case of the Johannesburg Stock Exchange”, *Romanian Statistical Review(nr.2)*, (2018), pp.87-104.
- OKYAY Uçan, Fatih GÜZEL, Melek ACAR, “Makroekonomik Göstergelerin Borsa Endeksi Üzerine Etkisi: Panel Veri Analizi İle Borsa İstanbul’da Bir Uygulama”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(2) (2017), ss. 509-523.
- ÖZER Ali, Abdulkadir KAYA, Nevin ÖZER, “Hisse Senedi Fiyatları ile Makroekonomik Değişkenlerin Etkileşimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), (2011), ss.163-182.
- ÖZTÜRK Gözde, Abdullah TANRISEVDİ, “Uluslararası Kruvaziyer Ziyaretçilerine Ait Özelliklerin Birlikte-lik Kuralı Modeli İle Analizi”, *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 3, S. 1 (2017), ss. 131-48.
- PANDEY Anjana, K.R. PARDASANI, “Rough Set Model for Discovering Hybrid Association Rules”, *International Journal of Computer Science and Network Security (IJCSNS)*, C. 9, S. 6 (2009), s. 160.
- PEI Bin, Xiuzhen WANG, Fenmei WANG, “Parallelization of FP-Growth Algorithm for Mining Probabilistic Numerical Data Based on MapReduce”, *2016 9th International Symposium on Computational Intelligence and Design (ISCID)*, Hangzhou: IEEE, 2016, ss. 223-26, doi:10.1109/ISCID.2016.2060.
- PEÑA-AYALA Alejandro, “Educational Data Mining: A Survey and a Data Mining-Based Analysis of Recent Works”, *Expert Systems with Applications*, C. 41, S. 4 (2014), ss. 1432-62, doi:10.1016/j.eswa.2013.08.042.
- RATANAPAKORN Orawan, Subhash C. SHARMA, “Dynamic analysis between the US stock returns and the macroeconomic variables”, *Applied Financial Economics*, 17(5), (2007), pp. 369–377.
- RAY Sarbapriya, “Testing Granger Causal Relationship between Macroeconomic Variables and Stock Price Behaviour: Evidence from India”, *Advances in Applied Economics and Finance (AAEF)*, 3(1), (2012), 470-481.
- RAZA Naveed, Syed Jawad Hussain SHAHZAD, Aviral Kumar TIWARI, Muhammad SHAHBAZ, “Asymmetric Impact of Gold, Oil Price and Their Volatilities on Stock Prices of Emerging Markets”, *Resources Policy*, 49, (2016), 290-301.
- ROLL Richard, Stephen A. ROSS, “The Arbitrage Pricing Theory Approach to Strategic Portfolio Planning”, *Financial Analysts Journal*, C. 40, S. 3 (1984), ss. 14-26.

- SAĞIN Ayşe Nur, Veri madenciliği algoritmaları ile birliktelik kurallarının belirlenmesi: Perakende sektöründe bir uygulama, (Yüksek Lisans Tezi Tezi), İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, 2018.
- SANCAR Canan, Ahmet UĞUR, Yusuf Ekrem AKBAŞ, “Hisse senedi fiyat endeksi ile makroekonomik değişkenler arasındaki ilişkinin analizi: Türkiye örneği”, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5), (2017), ss. 1774-1786.
- SEVİNÇ Erkan, “Makroekonomik değişkenlerin, BİST-30 endeksinde işlem gören hisse senedi getirileri üzerindeki etkilerinin arbitraj fiyatlama modeli kullanarak belirlenmesi”, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 43(2), (2014), 271-292.
- SHARPE Steven, “Stock Prices, Expected Returns, and Inflation”, Washington: Division of Research and Statistics Federal Reserve Board Washington, (1999), s. 2.
- SİVRİ Elif Şafak, “Veri Madenciliği E ticaret İçin Ürün Tavsiye Sisteminin Geliştirilmesi”, (Yüksek Lisans Tezi Tezi), İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, 2015, s. 23-25.
- SONG Yunlong, Ran WEI, “Research on Application of Data Mining Based on FP-Growth Algorithm for Digital Library”, 2011 Second International Conference on Mechanic Automation and Control Engineering, Inner Mongolia, China: IEEE, 2011, ss. 1525-28, doi:10.1109/MACE.2011.598.7239.
- SÖYLEMEZ İsmet, Ahmet DOĞAN, Uğur ÖZCAN, “Trafik Kazalarında Birliktelik Kuralı Analizi: Ankara İli Örneği”, *Ege Akademik Bakış (Ege Academic Review)*, C. 16, S. OZEL (2016), doi:10.21121/eab.2016OZEL24423. s. 11-20.
- SUMATHI S., S. N. SIVANANDAM, Introduction to data mining and its applications, Berlin ; New York: Springer, 2006.
- TİMOR Mehpare, Ayşegül EZERÇE, U. Tuğba GÜRSOY, “Müşteri Profili Ve Alışveriş Davranışlarını Belirlemede Kümeleme Ve Birliktelik Kuralları Analizi: Perakende Sektöründe Bir Uygulama-”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi, C. 22, S. 68 (2017), ss.128-147, s. 132.
- TING Jo, Tak-chung FU, Fu-lai CHUNG, “Mining of Stock Data: Intra – and Inter-Stock Pattern Associative Classification”, *Proceedings of the 2006 International Conference on Data Mining, DMIN 2006*, Las Vegas, Nevada, USA, June 26-29, s. 29-36.
- TİRYAKİ Ahmet, Levent ERDOĞAN, Reşat CEYLAN, “The Casual Relationship Between Selected Macroeconomic Variables and Stock returns in Turkey”, *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 19, (2017), pp. 299-326.
- UMER Muhammad, “Macroeconomic Variables Impact on Stock Market Performance in the Short & Long Run: A Pakistan Perspective”, *Research Journal of Finance and Accounting*, 7(11), (2016), pp.10-22.
- ÜNSAL Özkan, “Veri Madenciliği Teknikleri ile Hisse Senetleri Arasındaki Fiyat Etkileşimlerinin Belirlenmesi”, *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, C. 8, S. 5 (2020), ss. 106-12, doi:10.21923/jesd.834105.
- VERMA Sushil Kumar, R.S. THAKUR, Shailesh JALOREE, “Fuzzy Association Rule Mining based Model to Predict Students’ Performance”, *International Journal of Electrical and Computer Engineering (IJECE)*, C. 7, S. 4 (2017), s. 2223, doi:10.11591/ijece.v7i4.pp2223-2231.
- VIJAYARANI S, S DHAYANAND, “Data Mining Classification Algorithms for Kidney Disease Prediction”, *International Journal on Cybernetics & Informatics*, C. 4, S. 4 (2015), ss. 13-25, doi:10.5121/ijci.2015.4402.
- VIJAYARANI S., S. SHARMILA, “Comparative Analysis of Association Rule Mining Algorithms”, 2016 International Conference on Inventive Computation Technologies (ICICT), Coimbatore, India: IEEE, 2016, ss. 1-6, doi:10.1109/INVENTIVE.2016.783.0203.
- WU Yi-Hung, Arbee L. P. CHEN, “Prediction of Web Page Accesses by Proxy Server Log”, *World Wide Web*, C. 5, S. 1 (2002), s. 88, doi:10.1023/A:101.575.0423727.

- XU Zhi-Min, Rui ZHANG, “Financial revenue analysis based on association rules mining”, 2009 Asia-Pacific Conference on Computational Intelligence and Industrial Applications (PACIIA), Wuhan, China: IEEE, 2009, ss. 220-23, doi:10.1109/PACIIA.2009.540.6454
- ZERMAN Mesut, Birliktelik Kuralı Algoritmaları İle Büyük Veriler Üzerinde Analitik Analizler: Havaalanı Örneği, (Yüksek Lisans Tezi Tezi), İstanbul: Haliç Üniversitesi, 2018.
- ZHANG Wei, Hongzhi LIAO, Na ZHAO, “Research on the FP Growth Algorithm about Association Rule Mining”, 2008 International Seminar on Business and Information Management, Wuhan: IEEE, 2008, ss. 315-18, doi:10.1109/ISBIM.2008.177.
- ZHAO Qiankun, Sourav S. BHOWMICK, “Association Rule Mining: A Survey”, Technical Report, Nanyang Technological University, 2003, s. 14.
- ZHENGUO Ding, Wei QĪNQĪN, Ding XIANHUA, “An Improved FP-Growth Algorithm Based on Compound Single Linked List”, 2009 Second International Conference on Information and Computing Science, Manchester, England, UK: IEEE, 2009, ss. 351-53, doi:10.1109/ICIC.2009.96.

İnternet Kaynakları

- Investing.com, <https://www.investing.com/indices/us-spx-500-historical-data>, 25.12.2019
- TCMB, <https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/serieMarket>, 25.12.2019.
- TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 25.12.2019.
- Yahoo Finance, <https://finance.yahoo.com/>, 25.12.2019.
- “Borsa İstanbul Endeksleri”, Borsa İstanbul, 15.01.2020, <https://www.borsaistanbul.com/endeksler/bist-pay-endeksleri>.